

Војислав Ј. Илић: Свети Сава

Ко удара тако позно у дубини ноћног мира
На капији затвореној светогорског манастира?
„Већ је прошло тавно вече, и нема се поноћ хвата,
Седи оци, калуђери, отвор'те ми тешка врата.
Светлости ми душа хоће, а одмора слабе ноге,
Клонуло је моје тело, уморне су моје ноге –
Ал' је крепка воља моја, што ме ноћас вама води,
Да посветим живот роду, отаџбини и слободи.
Презрео сам царске дворе, царску круну и порфиру,
И сад ево светлост тражим у скромноме манастиру.

Отвор'те ми, часни оци, манастирска тешка врата,
И примите царског сина кô најмлађег свога брата....”

Зашкрипаше тешка врата, а над њима сова прну
И с крештањем разви крила и склони се у ноћ црну.
А на прагу храма светог, где се Божје име слави,
Са буктињом, упаљеном, настојник се отац јави.
Он буктињу горе диже, изнад своје главе свете,
И угледа, чудећи се, безазлено босо дете.
Високо му бледо чело, помршене густе власи,
Али чело узвишено божанствена мудрост краси.
За руку га старац узе, пољуби му чело бледо,
А кроз сузе прошапута: „Примамо те, мило чедо”.

Векови су прохујали од чудесне оне ноћи, –
Векови су прохујали и многи ће јоште проћи –
Ал' то дете јоште живи, јер његова живи слава,
Јер то дете беше Растко, син Немањин, Свети Сава.

Војислав Ј. Илић: Свети Сава

Над атонским храмом, још у давно време,
Подиге се бура усред ноћи неме.

И док мрачним крилом за небо се хвата,
Неко живо лупну у храстова врата. –

Игуман се диже. На уласку самом
стојало је момче, увијено тамом.

У његовој руци, што је горе диже,
с упаљена луча рујни пламен лиже.

Дим се вије, мота – и колути јуре
У капију тврду и зидине суре.

Ко је ово момче? Који јад га слама?
И шта тражи ноћас од Божијег храма?

Црн, себарски плашт му млада плећа краси,
По коме су пале коврџасте власи.

А по витком стасу, што га дичи тако,
Тврдом се је ликом опасао јако.

И он смерно стоји. О његовом врату
Само крст трепери у сувоме злату.

То бејаше Растко. Син Немањин то је,
Што је царске дворе оставио своје –

Јер га љубав гони, јер га жеља слама,
Да постане слугом Божијега храма.

Црн, себарски плашт му млада плећа краси,
По коме су пали коврџасте власи.

И над лепом главом, у дубини мрака,
Сјајан колут сија од најлепшег зрака.

Војислав Ј. Илић: Српкињица

- Српкињице селе, Српкињице млада,
Где си до сад била? Куда мислиш сада?

- У игри, у пољу провела сам лето,
Па весело сада у школу ме ето.

Ах, како је лепо, кад би могô знати,
Равним пољем ићи, шарно цвеће брати!

Мој најлепши венац, што сам пољем брала,
Учитељу своје баш јутрос сам дала –

Тим најлепшим цвећем, као даром славе,
Да икону кити светитеља Саве.

Војислав Илић Млађи: Свети Сава

Ти остави: бисер, смарагд и рубине,
којима твој отац Немања те засу,
место царске круне – узе камилавку,
а место порфире – узе црну расу
и оде, чак тамо, у Хиландар свети,
да познаш живота одречење право,
да слушаш и вршиш заповеди Божје,
угодниче Божји, Светитељу Саво!

Ал' борба међ' браћом – зла коб наша стара –
не могаде, ипак, твој слуху измаћи:
ти, с крстом у руци, чак из Хиландара,
дође својој крвно завађеној браћи,
и, с љубављу кротком, међ' ножеве њине,
ти, стаде, к'о Божје оличење право,
и свакоме пружи по гранчицу мира,
кротки миротворче, Светитељу Саво!

На спалисте Влаха!" – Синан паша грмну,
Донеше твој ђивот... потпалише гране.
Али ветар дуну и диже твој пеп'о
и разнесе светом, на четири стране,
и свуд, где год паде трунка твога праха,
онамо се диже – к'о за чудо право –
или српска школа, или црква света,
изабраниче Божји, Светитељу Саво!
И сад твоја химна победнички звони
пуна крепке вере, полета и маха:
то је љубав твоја разнета по свету
кроз честице твога мученичког праха,
и та жива песма, што кипи к'о река
дичући се к теби, чак у небо плаво,
славиће те громко од века до века,
вечна наша славо, Светитељу Саво!

Данас, кад српска омладина цела
приступа ти, с пуно побожности свете,
да најлепши венац од најлепшег цвећа
око твоје драге иконе оплете,
и док свећа славска трепери и гори
поклици се дижу до у небо плаво:
„Оче српске школе и цркве нам свете,
слава теби, Светитељу Саво!”

Десанка Максимовић: Савин монолог

Ноћас ће кроз сан родитеља мојих
слутња тешка
замахати црним огромним крилима,
и браће моје кроз срца витешка
страх ће минути.

А ја ћу бити далеко од родних села,
на домаку светогорских тихих манастира,
кљечаћу већ крај манастирског прага бела
пун молитве и мира.

И кад бекства синовљег стигну тужни гласи
до властеле наше и кнежева,
резаће већ свети оци моје власи;
и душа под небом јутарњим као шева
биће високо.

А кад мати моја пружи убогом комад круха
и помене у молитви име изгубљеног чеда,
срце ће куцати моје испод свештеничког руха
и спазићу где ме Христос право у очи гледа.

Куцнуо је час светог завета.
Никада више видети нећу мили очински кров,
ни слушати благог мајчиног савета,
ни с браћом младом кренути у лов.

Никада више са ових кнежевских трпеза
нећу чути звук купа и кондира,
и одоре своје царске од златнога веза
заувек скинућу.

А кад манастирске прекорачим праге мирне,
у осамљеничка кад ступим дворишта
и удахнем мирис свете смирне,
душа моја од живота више ништа
неће тражити.

Молићу се тада за спас српског рода,
за родитеља својих благ и побожни крај,
и да браћа моја кроз живот иду светла хода,
као анђели кроз рај.

Јован Јовановић Змај: На Светога Саву

Кад сте јуче, мила децо,
сви радосни били,
чистом душом свете песме
угоднику вили,

песме вили на његову
и на своју дику,
Светом Сави, српског рода
првом просветнику,

на ме паде, не знам зашто,
нека брига љута,
уздан'о сам тога дана
неколико пута.

Сећ'о сам се црна мрака
и борбе кржаве,
па сам глед'о у икону
Светитеља Саве.

Одвеле ме брижне мисли
до оних крајева
где још ни сад српској деци
српске школе нема.

Како је то њима тешко
лутати по тами, –
у туђини, у несвојти
видети се сами.

Благо вама, мила децо,
којима се даје
да у својој драгој школи
прибирате знање!

Где с' језиком миле мајке
свака врлост буди,
где с' учите да будете
и Срби и људи.

Штујте школе као темељ
будућности праве,
црпску школу к'о аманет
Светитеља Саве.

Благо вама идућ' к знању
по српскоме путу,
ал' ја плачем кад год видим
грану отргнуту.

Јован Јовановић Змај: Свети Сава

Престо га је чек'о - он га није хтео.
 Он је нешто више духом заволео,
 одазв'о се даљном лелеку и вриску,
 па је загрлио будућност србинску.
 Он се скромно сиђе с краљевских висина,
 цвет жртова плоду;
 он неће да влада, он хоће да служи,
 Богу и свом народу.

„Веру ћу да крепим, православље ширим
 кроз ту маглу сиву;
 темељ ћу да градим, цркву ћу да зидам,
 али цркву живу”.
 И та нам је вера спасавала оце
 од многе пропасти;
 та ће иста вера – о хвала ти, Саво! –
 и унуке спасти.

Ал' та вера не сме да буде без вида,
 зато Свети Сава још и школе зида.
 „Има л' ока слепа, школа га отвара!
 Шаљ'те децу нека од њих људе ствара!
 Оно што нас јача на путу поштења,
 оно што нас води ка брегу спасења,
 оно што нам муку ублажава љуту,
 што нам не да клизнут на стрмену путу.
 Оног светлог духа светле благовести,
 што нас држе крепко на висини свести;
 оно што нас учи да трпет умемо,
 оно што нас диже да напредујемо,
 што нам даје души, уму, срцу здравље:
 то је српска школа, то је православље!”
 То је Сава знао и пример нам дао,
 срећу нам је хтео, њојзи нас повео,
 одазвао се даљном лелеку и вриску,
 па је загрлио будућност србинску.

Круну није хтео, није хтео славу,
 али круна сама дође му на главу.
 Он се хтео сићи свом народу ближе,
 он се хтео спустит, – а тиме се диже,
 дух нас његов купи сред Божијег храма,
 дух је његов звезда над нашим школама.
 Савино су тело Турци сагорели
 и његов су пеп'о на ветар изнели,
 и где год је трунка пепела му пала,
 ту је нова љубав к роду засијала.

Данас цело Српство његов спомен слави:
 „Ускликнимо с љубављу светитељу Сави!”